СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДЩЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 273. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 23 листопада 1931. VOL. XXXIX. No. 273. Jersey City, N. J., Monday, November 23, 1931. THREE CENTS.

ДЕСЯТЬЛІТТЯ МОСКОВСЬКОГО КАТІВСТВА ПІД БАЗАРОМ.

ЖИДИ ЗАРЯДЖУЮТЬ ПРОТЕСТАЦІЙНІ ВІЧА ПРОТИ ПОЛЬЩІ

НЮ ЙОРК. — „Американ Джюїш Конґрес" подає, що в неділю, 29 листопада, відбудеться в Карнеґі Гол масове віче, на якім будуть протестувати проти переслідувань Жидів у Польщі.

На віче прибудуть представники жидівських організацій в Ню Йорку. Вічем буде проводити д-р Стівен Вайс, відомий ліберальний жидівський рабін.

Разом з тим проголошено протестаційне віче в румунсько-жидівській синаґозі під ч. 89 Рівінґтон стріт.

Рада „Йонґ Ізраель" взиває всіх Жидів брати участь у протестаційних зібраннях проти Польщі.

„ДОБРИЙ САМАРЯНИН" НЕ ХОЧЕ ВИКАЗАТИ ДОХОДІВ У СУМІ $5,000,000.

НЮ ЙОРК. — Леґіслятурна комісія, розслідуючи трансакції адвокатської фірми Джорджа В. Олвані, бувшого голови демократичної орґанізації „Тамані Гол", викрила, що та фірма вложила до каси в часі, як Олвані був головою „Тамані Гол", $5,283,032.19.

Гроші ті походили з ріжних трансакцій, які фірма переводила, а які вдавалися їй тільки тому, що на її чолі був Олвані. Та сам Олвані ні фірма звичайно не фіґурували явно при тих трансакціях, а переводили їх підставлені адвокати, котрі за те діставали платню.

Олвані, запитаний про доходи фірми, відмовився давати вияснення і казав, що це є тайна фірми та її клієнтів. Він заявив, що не використовував своєї позиції голови „Тамані Гол" для своїх інтересів, а тільки помагав ріжним сторонам як „добрий Самарянин".

ШУКАТИМУТЬ СКАРБІВ „ЛЮЗИТАНІЇ".

НЮ ЙОРК. — Саймон Лейк, винахідник і будівничий субмарин, та капітан Г. Рейлі, котрий відбув з Бирдом подорож до полудневого бігуна, ведуть переговори в справі дозволу шукати дорогоцінностей і творів штуки, які знаходяться на кораблі „Люзитанія", що спочиває на дні моря недалеко Ірляндії.

„Люзитанію" зотопила німецька субмарина 7 травня 1915 р.

ВОКЕР ПРО НЮ ЙОРК.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер виголосив довшу промову, витаючи в Ню Йорку Діна Ґрандія, італійського міністра заграничних справ. Вокер підчеркнув, що Ню Йорк є другим на світі найбільшим італійським містом. Говорячи про космополітичний характер міста, Вокер підніс, що місто не знає ніяких ґеоґрафічних границь, ні національних ріжниць. Воно не підбиває ніякої народности, ні не забирає нікому ніякої території. Ріжні народи живуть у Ню Йорку в згоді, говорив Вокер, а людей ціниться тут по заслугах, а не по крови, яка пливе в їх жилах, ні по тім, яких хто мав предків, ні з якого краю походить. Тут , говорив Вокер, змагаються з собою, але змагаються мозки, серця і праця.

КЕЛОҐ ПРИГАДУЄ ПАРИЗЬКИЙ ДОГОВІР.

СЕЙНТ ПОЛ. — Френк Келоґ, бувший секретар стейту і співавтор Паризького договору проти війни, знаного також під іменем договору Келоґа-Бріяна, каже, що всі держави, які підписали цей договір, повинні відноситися до Японії й Китаю і пригадати їм, що вони зобовязалися полагоджувати спори мирним шляхом. Келоґ радить залишити секретні пертрактації. Він каже, що війна є тепер справою, яка не тільки обходить воюючі сторони, але й цілий світ.

ЩЕ ЖИВЕ СПРАВЕДЛИВІСТЬ У КАЛІФОРНІЇ!

НЮ ЙОРК. — Коли мейор Вокер всідав до поїзду, вибираючися в дорогу до Каліфорнії, щоб інтервенювати в справі Мунія, подав йому хтось летючку, затитуловану грубими буквами: „Чи ще є яка справедливість у Каліфорнії?"

Мейор, прочитавши це, засміявся і заявив: „Я дійсно вірю, що є".

ГОРДИЙ З „ТИРАНІЇ".

МАНІЛЯ. — Двайт Дейвис, ґенеральний ґовернор Филипини, говорив на прощальнім обіді про поступ Филипин за останні 30 років. Він підкреслив, що населення за той час подвоїлось, а на санаторії, школи і публичну розбудову видано в тім часі більше ніж в якім іншім азійськім краю. Коли це, говорив Дейвис, називається тиранією, то я гордий з того, що я є тираном.

Дейвис приписав поступ островів спільним змаганням Филипинців і Американців.

У ДОСВІТА 23 ЛИСТОПАДА 1921 РОКУ ЧЕРВОНІ КАТИ РОЗСТРІЛЯЛИ ПІД БАЗАРОМ 359 УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ.

М. Оверкович.

НАПИС

НА МОГИЛУ 359 МУЧЕНИКІВ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ, РОЗСТРІЛЯНИХ МОСКВИНАМИ В МІСТІ БАЗАРІ.

Вкраїна нам звеліла і пішли
І впали тут ми вірні заповіту
Батьків своїх... О, хтоб ви не були,
Підіть, скажіть про нашу долю світу.

Хай знає брат, хай знає чужинець,
Хай знає друг і ворог хай почує,
Що земський наш і страдницький кінець
Змагань святих за волю не вгамує.

Бо ми живем! Могутні і міцні
В серцях і памяті коханого народу;
Ми встанем знов в прийдешні слушні дні
І крикнемо: „За Правду і Свободу!"

І вдарить меч, знов шабля задзвенить
І встане край потоптаний і милий.
Ідіть же світ широкий сповістить,
Що чуєте із нашої могили.

Хай знає брат, що тягне ще ярмо,
Хай знає друг і ворог хай почує,
Що тут, хоча ми тілом лежимо,
Та дух живий наш волю все чатує!

ДОБРОБУТ КАНАДИ ЗАЛЕЖНИЙ ВІД ЗБІЛЬШЕННЯ НАСЕЛЕННЯ.

Президент канадійського товариства банкирів, Б. Леман з Монтреалу, говорив перед канадійським клюбом у Гамилтоні, Онт., про сучасну економічну депресію в Канаді. Всупереч усяким „лікарям" економічної кризи цей президент сказав, що Канаду може вилікувати з економічної хвороби лише збільшення населення країни. В тій ціли, говорив він, треба спроваджувати до Канади нових поселенців з Европи. Через збільшення населення в Канаді збільшиться запотребування ріжних продуктів, а тимсамим оживиться краєвий промисл і торговля.

СВІТ МОЖЕ МАТИ ЕЛЄКТРИКУ ДЕШЕВИМ КОШТОМ.

Вчені астрономи й фізики вислідили безліч космічних промінів, які доходять до нашої землі з просторів, що знаходяться сотки міліонів миль дальше від сонця й не викриті астрономами. Кожний з цих промінів має 786 міліонів вольт електричної енерґії. Важливість цього відкриття обговорювано на світовому конґресі фізиків у Римі. Ріжні вчені доказували, що цю кольосальну електричну енерґію космічних промінів можна увязнити при помочі ріжних приладів, і покористуватися нею.

ПРИСУД СМЕРТИ В КРАКОВІ.

В Кракові засудили на кару смерти через повішення Яна Ранчмена за те, що ночі з 7-го на 8-го листопада м. р. в Кракові убив одного реемігранта з Америки. Підсудний до кінця розправи твердив, що він не винен. Оборона внесла касацію.

КРОВАВИЙ БАЛЬ.

У французькому містечку Ліґо підчас балю дійшло до суперечки на тлі релігійнім між двома групами молодих людей. Суперечка перемінилась у кроваву бійку, в якій 3 осіб було вбитих, а кілька ранених. Коли на салі появилася поліція, молодь почала втікати, кричучи: „Геть з церквою".

12,000 РОДИНАМ ГРОЗИТЬ ГОЛОД.

Через поганий полів риби на Лябрадорі, що є головною індустрією в тій країні, 12 тисячам рибацьких родин в окрузі Батон Бей грозить цієї зими марево голоду. Представники тієї округи звернулися до провінціонального уряду в Квебеку з проханням помочі.

НЕ ТАК ТО ДУЖЕ ЗИМНО В КРАЇНІ ВІЧНОГО СНІГУ.

Таке заявив визначний дослідник північного бігуна, д-р В. Стефенсон. Він сказав у своюому докладі, що модерні дослідники-автори ошукують шкільну молодь, говорячи в наукових підручниках про страшні відносини на північному бігуні. В дійсности мається так, говорив Стефенсон, що в західній Канаді дуже часто бувають більші студені ніж на північному бігуні. На бігуні є ліси та інша рістня, мимо всяких заперечень, що ніщо не може там рости. Також дуже мало Ескімосів знають, що то значить і як виглядає „іґлу", тобто мешкання, викопане в леді під снігом.

ОЧАЙДУШНИЙ ПОРТУГАЛЕЦЬ.

30-літній моряк з Лісбони, Франц Енґлер, вибрався в подорож до Ню Йорку. Цю подорож відбуває він у малому ґумовому човні, що заосмотрене в два вітрила й два весла. В часі непогоди поклад човна можна герметично закривати. Енґлер вірить, що його подорож до Ню Йорку триватиме 70 днів. Він плистиме попри канарійські острови й Багаму.

ЗАБЕЗПЕЧИВСЯ.

Гарри Файф з Беррен, Огайо, сварився зі своєю дружиною. Видно, що їй вже була надокучила та сварка, бо зателефонувала на поліцію, щоб арештувала його. Як прийшов поліцай, побачив посеред подвіря Файфа, а біля нього горіючий автомобіль. На запит, що сталося, відповів Файф: „Я запалив свій автомобіль, щоби моя жінка не виїжджала нікуди, як я сидітиму в арешті.

РОЗКОПИ ГОВОРЯТЬ ІСТОРІЮ РОЗВИТКУ ІНДІЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

Експедиція смитсонської інституції у Вашинґтоні робила цього літа розкопи на пустинній високорівні в південно-західній Америці й видобула багато викопалин, які вказують на безперервний розвиток індіянської культури і цивілізації протягом 13 століть. Попри примітивне ловецьке та господарське знаряддя відкопано останки величавих індіянських будівель-мешкань, які мали чотири й більше поверхів й доходили до 100 стіп висоти. Ці розкопи мають величезну вартість для історії червоношкірих в Америці.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА.

В селі Куропатники, пов. Бережани, вибухла пожежа, що знищила 8 мешкальних домів та господарських будинків з мертвим і живим інвентарем.

ДОВГОТА КИШОК ЖИВОЇ ЛЮДИНИ.

Досі мірили кишки неживих людей. 20-літній чоловік має 10 метрів кишок. Цею справою займилися професори Фан дер Рейс і Шембра. Свої поміри робили вони на живих людях, а не на мерцях, як це було досі. Перед рентґенуванням давали вони особам, яких досліджували, пити плини, що кидають тінь у рентґенівськім образі. В цей спосіб вони при помочі промінів Рентґена могли точно означити довжину живих людських кишок, підчас праці. Ці поміри виказали, що людські кишки є в дійсности довгі приблизно 2½ м. а не, як досі думали, 10 метрів. Цю похибку пояснюють Рейс і Шембра в цей спосіб, що по смерти людські кишки стають вялі (охляді) й витягаються майже в четверо, а цього нема за життя, бо тканини кишок є напружені.

ВІТАМІН „Е".

В Каліфорнії відкрили новий вітамін, який назвали вітамін „Е". Вважають його розплодним вітаміном. Цей вітамін має збільшати плідність і здається має також мати вплив на повстання пола. Вітамін „Е" міститься в салаті й у ріжних родах риб.

ПРОФЕСОР М. ГРУШЕВСЬКИЙ НА ЗАСЛАННЮ

ВИСЛАНО ЙОГО ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ ЗА НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ УХИЛ.

ПРАГА (Чехословаччина). — Тут одержано відомости, які підтверджують висилку члена Всеукраїнської Академії Наук, професора Михайла Грушевського, за межі України. Старого професора комуністична влада обвинувачує в націоналістичнім ухилі, що він нібито проявив у своїх історичних працях про минуле України. Ця висилка професора М. Грушевського унеможливлює його дальшу працю над історією України та історією української літератури, а зокрема проф. М. Грушевського позбавлено можливости керувати при Всеукраїнській Академії Наук науковою роботою, що велася ріжними молодими вченими під його керовництвом.

Особистого секретаря професора М. Грушевського заслано в Соловецький монастир на каторгу.

ЯПОНІЯ НЕ ПРИЙМАЄ ПОСТАНОВ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ТОКІО (Японія). — Уряд повідомив Ліґу Націй, що предложення Ради Ліґи про негайне перемиря з Китаєм і допущення в Манджурію спеціяльної комісії Ліґи Націй, котра малаб дослідити там справу японсько-китайського непорозуміння, не обдумане й не може бути приняте Японією. Якщо представник Японії в Лізі, Йошізава, на таке предложення Ліґи погодився, то він негайно буде відкликаний з Ліґи.

Разом з тим японський уряд відкидає всяке перемиря з Китайцями, поки вони не виконають всіх японських вимог у Манджурії. Японська армія готується до дальших военних операцій. Треба сподіватися, що тепер, коли війська ґенерала Ма майже знищені, японська армія почне свій наступ на армію ґенерала Ченґ-Сюліяна, що сам жиє в Пекіні. Штаб цієї армії знаходиться в місті Чінчов на пів дороги між Мукденом і Пекіном. Коли Японці займуть це місто, то тоді вони стануть панами в цілій Манджурії.

КИТАЙ ТАКОЖ ВІДКИНУВ РІШЕННЯ ЛІҐИ.

ПАРИЖ (Франція). — Китайський представник у Лізі, Шї, заявив, що китайський уряд не приймає рішення Ліґи Націй про перемиря й про призначення слідчої комісії до Манджурії.

Отже Японія й Китай не приняли рішень Ради Ліґи Націй, а тому будуть далі продовжувати боротьбу, або шукати безпосереднього порозуміння.

ЯПОНІЯ ПОКИНЕ ЛІҐУ НАЦІЙ.

ТОКІО (Японія). — Японський уряд стоїть на тому становищу, що коли Ліґа Націй ухвалить якийсь примус проти Японії в справі манджурського конфлікту, то Японія скорше покине Ліґу Націй, ніж погодиться на найменше насильство Ліґи Націй над нею.

З Манджурії приходять відомости про дальший наступ японських армій та про бомбардування літаками все нових районів у Манджурії.

МОСКВА ПІДОБГУЄ ХВОСТА.

МОСКВА (СССР). — Комісар Літвінов відповів на ноту японського представника, який повідомив його про захоплення Японцями Ціцікара й про те, що Японці дбають, щоб рух на Східно-Китайській залізниці не був порушений. Літвінов просить, щоб Японці в Манджурії поступали так, щоб це не порушувало інтересів Росії, бо в противнім разі в Росії може виникнути гостре незадоволення з японського поведення.

Літвінов сподівається, що Японія лише тимчасово захопила в свої руки Манджурію й у свій час виведе з неї свої війська, як у 1929 році большевики вивели свої війська, після перемоги над Китайцями.

НІМЕЧЧИНА ПРОСИТЬ НЕГАЙНИХ ПОЛЕКШ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Уряд вислав до міжнародного банку по репараціям і боргам прохання, щоб негайно скликано конференцію з представників держав, які одержують німецькі репарації, а також тих держав, котрим Німеччина винна позички. Конференція ця має обговорити сучасний фінансово економічний стан Німеччини та ухвалити певні рішення в справі дальших сплат Німеччиною репарацій та міжнародніх борґів.

Уряд домагається скликання такої конференції як найскорше, бо фінансово-економічна ситуація в Німеччині така, що годі чекати далі. Щоб запобігти остаточній катастрофі, Німеччина мусить негайно мати полекшу в межах пляну Йонґа.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧЕРГА НА ЗАКОНОДАТНУ ВЛАДУ

„Коли людина має кілька мулів у своїм бизнесі, то вона в часі, як бизнес підупав, не залишає їх без опіки і не надіється, щоби президент Злучених Держав взивав радіом край, щоби ратував мулів від голоду", говорив у Ню Йорку професор економії, д-р Вилєм Лізерсон, будучи переслуханим з боку спільного леґіслятурного комітету в справі обезпечення безробітних. І твердив, що також промисл має в часах безробіття певні зобовязання супроти безробітних і повинен платити їм частину заробітної платні, щоби вдержати їх при життю.

Крім Лізерсона зізнавали ще ріжні економісти, а між ними і промислова комішенерка нюйорського стейту, Мисс Перкинс, котра їздила до Анґлії й приглядалася там системі допомоги безробітним. Мисс Перкинс ствердила, що в Злучених Державах розповідають і пишуть ріжні нісенітниці про безробітну пайку в Анґлії, й заявилася за примусове обезпечення безробітних з тим, щоб увесь тягар обезпечення спочивав на промислі.

Економісти ствердили згідно, що досвід виказує, що економічні кризи були, є і будуть. А з ними буде і безробіття, якому треба буде зарадити. Досвід виказує далі, що годі числити на добровільне полагодження промисловцями справи обезпечення робітників на випадок безробіття. І годі рахувати на добродійну акцію, бо така акція є невистарчаючою. Бо коли би, говорили економісти, промисловці складали тільки 3% з робітничих платень на допомогу безробітним, то це дало би 20 разів більшу допомогу ніж усі допомогові акції разом. А крім того не було би тих неприємностей, на які наражений робітник, коли жебрає милостині.

Промисл повинен дати робітникови роботу і тому завданням промислових лідерів є знайти роботу. Вони теж не повинні допускати до такого дивогляду, щоби в часі, коли Фармерська Рада доραджує вбивати кожду десяту корову, бо молока є забогато, в Шикаго змушені вести кампанію за збірку на молоко для бідних дітей.

Економісти прийшли вкінці до заключення, що треба завести в Злучених Державах примусове обезпечення на випадок безробіття, та що це дасться перевести тільки тоді, коли промисловці будуть змушені до цього законом. Нарід мусить забрати тепер слово в тій справі й сказати його в леґіслятурах чи в конґресі.

СМЕРТЬ 359 ГЕРОЇВ ПІД БАЗАРОМ НА ВОЛИНІ.

1921 — 1931

23. XI.

Перед нами лежить документ страшної кривавої боротьби українського народу за свою державу. Це приказ до Військ Київської Военної Округи під числом 2578, з дня 26 листопада 1921 року. Цей приказ большевики видали в Київі, в столиці України, окупованої московськими військами. Він складений російською мовою, як і всі документи окупаційної влади, й розповідає по свому про історію листопадової повстанської групи, що на чолі з Юрком Тютюнником вдерлася була аж на 30 верстов до Київа, де, оточена з усіх сторін червоною московською кінното, не витримала бою й частинно загинула, а частинно попала в полон.

Приказ розповідає, що під селом Малі Міньки в бою було порубано шаблями більш як 400 українських повстанців. До полону попалася решта в числі 537 повстанців, а між ними багато ранених. В часі бою деякі з повстанців, побачивши, що вони вже оточені, стрілялися самі, або розстрілювали своїх товаришів, на їх прохання, а потім себе висаджували в повітря власними бомбами. Перед розправу надзвичайної комісії попали 443 повстанців, а інші вмерли від ран, говориться в приказі. Комісія в складі голови Гаркавого, членів Лівшиця, Іванова, Фріновського й секретаря Літвінова постановила розстріляти 359 повстанців, а інших тримати для дальшого слідства.

Отакий кінець геройського, безоглядно відважного вчинку тих українських героїв, що в 1921 році вирвались ізза дротів у польських таборах, де були інтерновані останки армії УНР. Вони не бавилися в політику; вони не знали й не хотіли знати нічого, крім гарячої любови до своєї батьківщини й до свого народу. Вони знали, що боротьба за державу потребує тяжкої кривавої жертви, потребує жертвенности своїм життям героїв. І вони пішли, щоб на вівтар своєї батьківщини зложити найбільшу жертву — зложити своє життя.

Одурені й скривджені навіть тими, що виряжали їх у тяжкий, смертельний похід на Голгофту боротьби за українську державність, вони, хоч були лихо узброєні, а ще гірше одягнені й узуті, відважно пірнули в глибокі сніги й замети та ліси Волині. Відважним ударом розбили прикордонні большевицькі військa, а потім ще кілька спеціяльних большевицьких відділів, що були післані проти них. Нарешті під Малими Міньками, обдерті, голодні й босі та без набоїв, не витримали удару вдесятеро переважаючого ворога. Вони вполовині лягли трупом, а вполовині дісталися в полон. Полонених большевики припровадили до містечка Базару, де замкнули всіх до церкви, поки чека не зробила свого рішення й не настав час розстрілювати засуджених на смерть.

У досвіта 23 листопада 1921 року 359 героїв повстанців розстріляно біля церкви з московських скорострілів. Під спів національного гимну „Ще не вмерла Україна!" падали мученики герої, скошені московськими кулями, а на вмерлих устах завмирали слова „Хай живе Україна! Слава Україні!" Навіть самі московські кати большевики були вражені геройством і відвагою повстанців. Большевики пропонували їм відректися своїх ідеалів, української державности, й пристати на службу до червоної армії, як „хароший баевой матеріал". Але серед повстанців не знайшовся ні один, що захотів би купити собі життя зрадою свому народови й службою Москві, або зголошуванням вини на інших, чи на своїх товаришів. Кождий перед катівським трибуналом не зрікся своєї вини й прирікав, поки буде живий, далі боротися за звільнення своєї батьківщини з чужинецької неволі.

Більше як чотири сотки порубано московськими шаблями, 359 розстріляно по наказу чека, 94 замордовано й замучено ще до розправи чеки, 86 лишено для дальших тортур і „допитів". Отакі наслідки кінця волинської повстанської групи, що прірвалася в 1921 році ще раз до бою за свою вітчину.

Їх розстріляно, вбито, замучено... Та слава їх геройських вчинків жие і на віки вічні буде жити серед українського народу. Вони вже стали безсмертними героями! На зразках їх відваги, самопосвяти й любови до своєї батьківщини будуть виховуватися будучі покоління нових українських борців.

Вони пішли вперед до бою за краще майбутнє своєї рідної землі, свого рідного народу, не шукаючи для себе нічого. Вони пішли лише з одною жадобою: волі своїй батьківщині, здобути свободу свому народови, або вмерти смертю героїв. Вони знали, що на їх примірах українські матері будуть виховувати своїх дітей, як треба любити батьківщину й як треба боротися й умирати за неї.

Слава героям і вічний спокій та незабутня память серед українського народу — це одинока нагорода для тих, що віддали своє життя за свій нарід.

І МРУТЬ БОРЦІ ЗА ПРАВДУ І СВОБОДУ...

Від них ще раз зажадали виповнити свій обовязок перед Батьківщиною... І вони пішли. Пішли на широкі, на рідні лани в мріях укоханої, в мріях вимріяної і власною кровю залитої страдниці України.

Їх було мало. Обідрані, босі, майже без зброї, але з завзяттям в серці прагнули вони однієї мети — досягти серця України, — золотоверхого Київа.

По лісах і снігом покритих полях, оточені ворогом, вони вперто, крок за кроком, посувалися все вперед і вперед. Не квітами, а тернами покритий був шлях до їх мети, до їх мрії.

Але не все так сталося, як бажалося.

Не справдилися сподіванки і красочні слова проводаря і замісць славного походу вкупі з поневоленими братами, їх зустріла байдужість населення непідготовленого своїми і заляканого північним варваром.

Правда, в рідних хатах вони мали теплу батьківську зустріч і материнські турботи, але цього було замало. Сподівались на більше, бо багато красочних слів вони чули від головного керовника і ці слова і мрії й сподівання розлетілись, як миляні баньки або білі метелики кульбаби. Чорна зневіра гадюкою залазила в душу і серце...

Дух підупав. Тернистий шлях почав укриватись новими жертвами, які впали і від ворожої кулі й від власної руки, що під впливом зневіри не здригнулась перервати нитку власного життя.

Все далі й далі посувались вони і все більше й більше білий сніг закрашувався червоними плямами святої української крови. Червоними квітами зацвіли снігом покриті лани України.

А вони все йшли... Коростень... нерівний бій... купа мертвих тіл, між якими найкращий з найкращих борців, кулею в чоло вцілений, — Стефанишин.

Знову похід, знову бої... Коло ставалося все вужче й вужче... Ворог замикав його і під Малими Міньками остання трагедія, останні конвульсії... Червоні квіти покрили поле і червоні хвилі річки Звіздаль відблискували в проміннях заходячого сонця.

Муки не скінчились... Живих ворог збив у купу і погнав до Міньок та голодних, знесилених замкнув до храму Божого.

Нема спасення... І серця мучеників звернулись до Того, хто спокійно з висоти глядів на наругу Краю їх рідного, — глядів і мовчав...

Пісня, стара, свята пісня великих прадідів полилась з пертомлених грудей... „На що Ти, Боже милосердний, нам післав ці муки..."

Але ця мольба залишилась лише мольбою... Він далекий від скорбот людських; Він не чує їх мук і страждань...

Їх повели... повели на катування...

Перед чорною пасткою могили і невідомим буттям не дрогнуло серце козаче. Надія на майбутню перемогу майбутніх борців заповнила серця їх і цю надію гордо і сміло, на порозі нового, невідомого життя, катам висловив лицар Щербак.

Залунали згуки рідного гимну, як останній салют Краєві Рідному... Сухий тріск... конвульсії... червоні плями... все скінчилось.

Скінчилось життя, але не скінчилось і не може скінчитись розпочате святе діло. Країна, яка має таких синів, не може загинути! Повстануть нові борці, викують нові мечі і з новим завзяттям виборють волю Рідному Краєві!

Ніч темна, але ранок близько! Проміні світла золотим сяйвом заллють смутну могилу лицарів вдячні нащадки насиплють високу-високу могилу, а сиві кобзарі будуть складати думи і в думах оспівувати славних лицарів по широких степах і ланах вільної Вкраїни.

Сотник Костюченко.

Ювилейний рік 50-ліття „Рідної Школи" використаймо для закріплення дотеперішних її досягнень. Даймо їй тверду основу на будуче півстоліття.

—o—

Попри національне виховання молоді дає „Рідна Школа" удержання соткам інтеліґентних робітників, які всю свою силу віддають на службу народові. — Допоможім у цьому „Рідній Школі".

—o—

В школах Товариства „Рідна Школа" вчиться 99% селянських і робітничих дітей. Допоможім „Рідній Школі" дати цим дітям гідне виховання й освіту.

—o—

Українські Товариства, Братства й Сестрицтва, які ще не є **членами-добродіями** „Рідної Школи", повинні приняти це членство в цьому ювилейному році її 50-ліття. Даток члена-добродія 50 долярів **одноразово**.

—o—

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількож більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. пп. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на 1932 рік для членів У. Н. Союза вже розпочалася і що вже вислано календарі на адреси пп. Секретарів для слідуючих відділів:

Вислано почтою 20-го листопада. Від. 201, 202, 203, 204, 205, 206 (2 п.), 207, 208, 209, 210, 211, 213 (2 п.), 215, 216, 217 (2 п.), 219, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 233.

Вислано експресом 20-го листопада. Від.: 214, 218 (2 п.), 220 (2 п.), 221 (4 п.), 230 (2 п.).

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня висилання календарів, нехай сейчас повідомить Адміністрацію „Свободи".

С. Григоряк.

КОЗАК СИЧУК.

Не рік і не одно століття тоне
Від тих часів, як Брут хоробро вмер,
Як кинувся він на меч в руках Стратона,
Щоби в неволю не попавсь живцем.
А й нині ще луна гремуча слава
На всій землі про цю геройську смерть,
А в Шекспіра про це трагічна ява
Найтвердшу людську грудь і серце рве.
Багато слів написано про Брута,
Не одна пісня співається про нього,
А смерть його й по нині не забута,
Бо це великий муж народу свого.

То це про Брута, бо він Брут. — А хто
Колись промовить хоч слівце одно
Про смерть геройську — смілу, як і ця,
Але цілком звичайного борця? —
Борця, що вмер таксамо, як і Брут,
Щоб не попастись до ворожих рук,
Що сам собі поставив смертний хрест,
А мукам всім тяжким зробив кінець?
— Ніхто! — Хіба в сльозах рідненька мати
Спита: „Єдиний сину, де ти? де?
Ах, де мені, ох, де тебе шукати,
Моє дитя, мій скарбе, моє все?!"
І замісць чутки — вісточки про сина,
Хіба почує голос — кра, кра, кра...
Також ніхто не вкаже, де могила
Завзятого оцього козака...

Тому розкажу я бодай коротко
Про те, як сміло вмер козак Сичук, —
Козак, що не стояв, як Брут високо,
Зате помер таксамо, як і Брут.
Щоби не згинула по нім ця слава,
Яку не легко, а життям здобув,
Розкажу всім, як смерть його обняла,
Про що до нині я ще не забув.

Борня горить, борня кипить пекельно
З навалою проклятих ворогів;
Куди не глянь — одна різня смертельна,
Аж кров булькоче посеред степів...
Кипить отся борня, як днем так вночі,
Вже віддиху в грудях не вистає,
А на очах злипаються всім очі,
Бо відпочити ворог не дає.
Козацтво змучене вже з ніг валиться,
А тут наступила грізне чоло
Також природа вся, і наче мститься
Та збільшує утомлення ще зло...
Куди пройшли — лиш сліди криваві
Осталися на білому снігу,
Бо босо йшли кровавими ногами
По снігу в бій за рідну Вітчину...

І так дійшли кровавими стопами,
Під градом куль проклятих ворогів,
До річки Білки, що пливе лісами,

Де ніччю бій скажено закипів. —
Тут ворог вдарив, наче сильні громи,
На горсточку утомлених борців,
Які валились вже, немов солома,
Смертельно змучені серед снігів...
І більше ця утома ніж сам ворог
Побіджує голодних козаків,
А тут і вся природа, наче в змові
Із ворогом, присіла цих борців.
Не стримали над річкою навали,
За річку Білку відступили в бріді...
За ними вслід пустилися варвари,
Татарсько-дикий, біснуватий рід!
Козацтво босе, мокре та голодне
Підходить вже до Раївки сільця,
Де думає загріти кров холодну
І зїсти щось, бо вже вже душа...
Та клятий ворог не дає спочити
Ані хвилиночки в отсім селі;
Він хоче всіх в неволю половити,
Щоби кінець зробити боротьбі!
Козацтво мусить відступати дальше,
Щоб не попасти до ворожих рук,
Бо хто з борців попаде, той поляже
Тяжкою смертю з терпінь і мук.
За Раївку усі вже відступають
Під покровом нічної темноти;
Сліди криваві сніг покривають,
А мимо цього мусять дальше йти.

Гушають всі, лише один лишаєсь —
Лишається ось тут козак Сичук, —
Козак, що зі своїм життям прощаєсь
Та гине так, як згинув славний Брут.
Рушати дальше він не може кроку,

Бо з босих ніг стікає сильно кров.
В його грудях зродився біль глибокий,
А разом з цим розпука і любов, —
Любов не та, що вяже всіх коханків,
А та, що рве у бій за вітчину,
Що серденько розносить на кавалки
За програну із ворогом борню...
А він горячо вірив в щастя на землі та в рай,
В грудях його одні огні палали,
А в жилах кров, неначе ворограй. —
Із вірою незломною — святою,
Чистенькою, неначе сам хрусталь,
Він кинувся завзято в вир до бою
І взяв до рук козацьку гостру сталь.
Немало в цій борні крови пролялось
З грудей його, із серця та із жил,
Немало мук-терпінь йому зазналось
Від тих часів, як кинувсь він в цей вир...
Вже сталь його в борні цій притупилась,
Вже сталь оту присіла темна ржа,
Бо вража кров уже її спалила,
Що лялась нею, наче та вода!
А щастя він ніде, ніде не бачив,
Він щастя ще ніколи не зазнав —
Він всюди пекло, пекло й пекло бачив,
Про що ніколи навіть не думав!..
І в цьому пеклі сам він тепер гине,
Бо біль-розпука серце розрива,
Бо біль проник усі його клітини,
Бо з болю вже вже його душа!..
Батьківщину він бачить всю в руїнах;
Він бачить сам, як ворог розпина
Обляту кровю і слізми країну
Та нищить все, неначе смерть страшна.
А тут уже не має сил у нього,

Щоби разом ще кинутись у бій
На тирана скаженого оцього,
Що так лютує тут, неначе змій.
І грудь його розноситься від болю,
Розпука серце рве вже на куски!..
А тут і ворог преться вже по полю,
Немов хижак голодний у ночі...
І як той Брут у бою під Філіпі,
Коли програв з Антонієм борню,
Так ложить тут Сичук, в самому цвіті
Життя, буйную голову свою.
Ріжниця та, що Брут на ніж кидаєсь,
По старому звичаю всіх Римлян,
А наш Сичук самий себе стріляє,
Щоби спастися від тяжких кайдан.

Хоч бурі бють і громи бють
і в горю серце тоне —
Та вже не вбє нас вража лють,
Не розідять кордони.

Бо ясне сонце вже з імли
Зійшло на нашім полі,
Юнацтва тисячі зросли
У нашій „Рідній Школі".

Національним ідеалом українського народу переймеється дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі". Тому піддержім завзято її змагання в її другому пів-століттю!

ЩО ДІЄТЬСЯ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

(Реферат, виголошений на Річнім Засіданню „Обєднання Українських Організацій в Америці").

(8)

А вже справною филею линули приватні школи в повоєнному часі, коли то показалося, що польська влада не то, що не має наміру заспокоювати українських культурних потреб, але прямо з поспіхом ліквідує те українське шкільництво, яке собі Українці з трудом вибороли проти волі Поляків у віденського уряду. „Рідна Школа" перевела плебісцит, щоб одержати прилюдну школу на державний кошт; вона веде боротьбу за цю школу безперервно. Але з другого боку — не може допустити, щоби в сьогоднішній державній школі наша молодь затрачувала національні прикмети. Ми хочемо, щоби молодь вийшла сильна характером, бо тільки **одиниці з твердим характером, з крицевою волею творили події й вели нарід.** Ми хочемо, щоби молодь знала, яке було минуле її народу, щоби вона знала, до чого нарід прямує; щоби вона мала охоту й уміла йти до національної мети, борючися за право на самовизначення народу й за соціяльні здобутки, щоби вона не була непотребом у своїй громаді, але чинним громадянином, який буде служити народові по своїм силам і здібностям на тому місці, де її поставить час чи доля. Ми хочемо, щоби наша молодь не пристосовувалася до всього світа, а всіх вгинала до своїх обставин; щоби вона знала, що життя — це боротьба, а в боротьбі виграє той, хто виявить більшу силу.

Тому то нарід не щадить видатків, а при всіх своїх злиднях, при високих податках на державне шкільництво, складає міліони на свою рідну школу, основану не тільки за його власну кервавицю, але і з його власної волі.

Число тих виховних заведень змінюється часто: то росте, то паде, хоч не все з вини українського громадянства. А всеж таки воно на загал зростає. Коли в р. 1929 було 105 виховних заведень, то з початку 1931 було їх 155, а сьогодні є їх 171. Коли давніше з тактично-політичних причин клала „Рідна Школа" більшу вагу на творення середніх шкіл, то сьогодні, не звиваючи нічого без конечно потреби, є нахил творити головно захоронки, народні й фахові школи. Клич фахової освіти приймається звільна в народі. На всякий випадок у самому Львові три фахові школи „Рідної Школи" так зросли, що не можна вже дальше обійтися без окремого відповідного будинку. Клич будови власного дому у Львові для фахових шкіл піднесла „Рідна Школа" в свій ювилей пятьдесятьліття, який обходить цього року.

Видатки „Рідної Школи", скромно обчислені, на цей рік перевищають суму 2,200,000 зол. (себто $240,000). І не дивниця: „Рідна Школа" має на удержанні 585 учителів, які виховують 13,000 молоді. Для такої скількости молоді варто й жертви принести. Нема що й говорити, що при такому постійному видатку край не в силі вибудувати будинку коштом $100,000. Тому великі надії покладаємо на Америку й Канаду. Правда, що й тут тяжко, але тутешний гріш має в нас велику вартість і це облекшує справу.

Що правда, то край зовсім не має причини не доцінювати дотепершньої американської допомоги. Вона була дуже висока, $70,129,31 (в році 1931 суму $6,873.63), особливо, як зважити, що вся підмога спочиває майже на одних і тих самих людях, та що Українці в Америці мусять удержувати свої інституції, зі школами включно. Але коли ми бачимо, скільки американські Українці видають на поміч на цілі, хоч хосенні, які не є загально національними, то сподіваємося, що й на дальше будуть постійно не менше піддержувати „Рідну Школу", як це робили дотепер.

Було би крайним непорозумінням думати, що всі дари народу спотребовує „Рідна Школа" виключно на удержання учителів. „Рідна Школа", маючи такі великанські видатки, всеж таки побільшила дуже визначно український стан посідання як у самій столиці — Львові, так і по інших містах і селах. Вона має сьогодні 15 камениць, 14 партерових домів і 26 парцель ріжної величини. Все те на вартість, обчислюючи скромно, $230,000. Тут не вчислене великанське майно в шкільному уладженні, шкільному приладді, власній книгарні, власному видавництві й бібліотеках, які числять 69,949 томів. Це все збільшує майно товариства на грубі десятки тисяч долярів. І коли ми звертаємося до Вас за поміччю, то не через довги, чи невиплатности, навіть не задля самої нужди в краю; але задля того, щоби ми могли в швидкому темпі поширити наше рідне шкільництво, щоби сам нарід через свою умандатовану інституцію міг як найскорше обхопити всі верстви української молоді й виховав її так, як цього народові треба. Тому то в ювилейному році 50-ліття кинула „Рідна Школа" другий клич: **створити три тисячі українських народніх шкіл,** доки не можна з державних фондів, то з власних. Ця справа для нації така важна, що для її здійснення не сміє бути перешкодою ніяка криза! Обчисливши сили й засоби „Рідної Школи", мусить громадянство дати їй потрібну піддержку в нових працівниках і збільшених фондах. Доки кожний Українець чи Українка не буде перенятий думкою, що на сповнення великих і далекосяглих завдань „Рідної Школи" треба пожертвувати працю рук чи ума, доти й не можна мріяти про те, щоби „Рідна Школа" могла успішно працювати і сповнювати достойно свої завдання й обовязки відповідно до потреб і побажань народу. Обі сторони мають свої обовязки та оправдані бажання й права. Якщо одна сторона не додержує кроку й умов, або занедбує свій обовязок, тоді терпить на цьому безперечно ввесь нарід.

На цьому місці слід звернути увагу ще на один момент.

(Конець буде)

„Рідна Школа" — це наш храм
І гордощі народу,
У ній мета відкрилась нам
До щастя крізь негоду.

П. Котович.

ЧОТИРИ РОКИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

(Спогади бувшого комсомольця).

(20)

Ми жахнулись: довелося прийняти таких учнів, які не вміли написати трициферного числа, більше половини їх не знали таблички множення*).

З окрінспектури прийшов папір про те, що викладачами в цій групі конче мусять бути викладачі профшколи й лише в крайньому разі дозволялося закликати викладачів старших груп семирічки, наказано було прикласти всіх зусиль, щоб цей досвід удався.

З батраками було дуже важко працювати; ми прикладали всіх сил, все уміння, здавалось душу вкладали в працю з ними; вони знору, учні, безперечно бралися щиро до праці, з охотою, без перебільшень — працювали в день і в ночі, але всетаки наслідки були далеко від рівня вкладеної енергії.

Щож уявляла собою ця батрацька молодь, так би мовити, ідеольоґічно?

Були це в добрій половині комсомольці, але не зіпсуті ще карієризмом, бажанням зробитися, за всяку ціну „вийти в люди". Вони щойно покинули вила, якими розкидали гній на радгоспівських ланах, і не були певні, чи туди ще не вернуться.

Коли я викликав одного учня й цей учень встав, щоб іти до таблиці, вся кляса зареготалась.

— Чого це ви?...

— Та він кацап! — з ріжних місць почув я.

Я втихомирив клясу й питаю одного, Івана Морозенка, розважного хлопця.

— Та він Москаль і не вміє говорити по українському, от тому всі з нього й сміються.

Я пояснив учням, що з нього не треба сміятись, бо він, хоч і Москаль, а український громадянин, вчиться в українській школі й є їхній товариш.

Вдійсности цей Росіянин не зле говорив по українському.

Через рік із цієї підготовчої ґрупи була утворена перша кляса профшколи, але, хоч це вже була й перша кляса, працювалося з ними по програмі 6-тої ґрупи семирічки. Через два роки це будуть нові аґротехніки, коли вони до того часу не розбіжаться. З 40 чоловік у першій клясі лишилося лише 22!

З цими батраками всі няньчились так, що до ґрунту зіпсували хлопців. Через рік ці бувші наймити вже були певні, що вони є „сіль землі української", що вони покликані давати вказівки, керувати шкільним життям. І вони керували: втручалися в роботу шкільної ради, давали поради методичному комітетови школи. Правда, й до того часу в нас були представники учнів при цих інституціях, бо цього вимагала „радянськість" нашої установи, але ці учні тримали себе скромно, хоч і совісно відвідували засідання.

Дійшло навіть до того, що коли завідувача школи викинули з партії, коли він попав в „опалу", до нього приділили одного батрака-комсомольця, який невідступно слідкував за „своїм директором".

XL.

Чистка профшколи.

Кожної осени при профшколі (і 7-річці теж) орґанізується приймальна комісія, що складається з представників партосередку, жінвідділу, спілки „Робземлісу", сільради й школи.

Комісія ця, як з її складу видно, є безперечно надійна; кожного року дбає про те, щоби в школу не потрапив який куркуль, чи підкуркульник, чи попівський, чи дяківський синок, чи син церковного старости, чи непманець, чи просто який ворог радвлади, — словом, дбає, щоби склад учнів був соціяльно якнайкращий.

Мимо того, що функцію прийому нових учнів педаґоґам не довіряється й що названі комісії дуже ретельно дбають про свої обовязки — всетаки майже що року відбуваються чистки учнівського складу.

І що року знаходять „куркулів" і викидають їх зі школи. Аж дивно стає: де вони беруться, ті куркулі, і які вони життєздатні!

Два місяці перед чисткою звернулися до нас кілька учнів з офіційною заявою, що вони через тяжкий матеріяльний стан батьків змушені залишити школу. Ми їм видали всі їхні документи й посвідки про те, що вони **самі,** з причини тяжкого матеріяльного стану, залишили школу.

Цим випадком зацікавилось ДПУ й завело „діло": мовляв президія шкільної ради допомагає куркулям перед чисткою, видає їм документи, хоронить їх від комісії.

Воно й справді, колиб тих учнів комісія „вичистила", вониб дістали „вовчий" білет і тоді для них двері були би скрізь уже замкнені; але чи могли ми передбачати вислід комісії й чи мали ми юридичне право через те тільки, що колись буде чистка, спинити всякий рух учнів? Щоби відповісти неґативно, не треба навіть бути правником.

Нарешті приїхала комісія, властиво навіть не комісія, а заваґітпропвідділом райпаркому (завідувач відділом аґітації і пропаґанди районового партійного комітету), який кооптував секретаря партячейки й секретаря нашого шкільного комсомольського осередку й ось вони в трох почали „чистити" школу.

Деякі верховоди-комсомольці були сердиті на двох дівчат: ці дівчата не звертали ніякої уваги на їхні залицяння. Взялися вони до цих дівчат, але, на щастя, вони були дочками робітників.

Взялися тоді до одного учня, брата викладача школи; той доказав, що його батько не тільки не позбавлений виборчих прав, але є й членом колгоспу. Поруч з цим брат цього учня, авторитетний педаґоґ нашої школи, пригрозив, що вразі звільнення його брата він таксамо покине школу. Останнє вплинуло на „комісію" (бо це пахло колізією з окружною інспектурою народньої освіти) і цього учня залишено в школі.

Всетаки знайшли трох „куркулів" і „вичистили" їх зі школи. Між ними був один учень, якого природа не наділила ніякими здібностями; його в школі вважали напросто дурнем. Ми вивісили оголошення, що ось, мовляв, таких то й таких учнів (між ними цей останній) звільняється зі школи, як небезпечних для радянської влади.

Це знову не подобалось: мовляв, президія шкільної ради глузує з радянської влади, провокує. Хібаж можуть такі три хлопці, особліва цей останній, бути небезпечними радянській владі?

XLI.

Знову ДПУ.

Качкарівський гнійник, досчасна чистка парторґанізації, чистка школи й „діло", заведене у нас з цього приводу, причинилось до того, що ДПУ почало вчащати до нашої школи.

Приходили завжди два або три чекісти з повними портфелями, ходили по шкільних будинках, заходили в кляси, в їдальню, спинялись перед стінною ґазетою й читали її, але ні з ким не балакали. Поводились, як і належиться „шефам" нашої школи. (Наша школа мала імя Дзержинського, але через якийсь недогляд вона це імя загубила: ні на штемплях ні на печатці школи не було „ім. Дзержинського").

Крім того, два учні нагло зникли зі школи. Хоч як комсомольці берегли це в секреті, але ми (вчителі) довідалися, що в цих учнів з їхніх кошиків вкрадено зшитки, в яких вони записували власні, своєї творчости, патріотичні віші, в котрих оспівували наше козацьке минуле й боротьбу за самостійність.

(Дальше буде).

*) Див. мою статтю у „Вістях" з 20 квітня 1929 р.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ВІД ДЕЛЕГАТА „РІДНОЇ ШКОЛИ".

ДОВОЛІ СЛІВ; РОБІМ ДІЛО!

Завдяки прихильности української національної преси в Америці до діяльности, завдань і ваги старокраєвого Товариства „Рідна Школа" вже від місяця звертається увагу тутешнього Українського Громадянства на це Товариство, на його потреби, звязані з поширенням діяльности, та на наш обовязок — станути у важкій, а рішаючій хвилі в допомогу тим нашим рідним, які остались й пильнують добутих позицій. Що правда — можна вже занотувати навіть поважні здобутки в тій справі й далекоглядні підготування для організації ювилейного дару „Рідній Школі" з нагоди її 50-літнього ювилею.

Обовязком кожного Українця та кожного українського товариства взяти участь у ювилейному дарі, щоб тим чином набрати свідомости про свою власну вартість як Українця, щоб облекшити непосильні змагання Рідної Землі.

Тому я хочу відвідати по можности всі українські громади в Америці. На це не вистане мені самих неділь; не вистало б і тоді часу, якби вживати й усі суботні вечері. Я буду змушений непокоїти деякі громади і в звичайні вечері. В грудні ц. р. мені конечно відвідати отсі громади: Елизабет, Н. Дж., Алентавн, Па., Честер, Па., Балтимор, Мд., Кемден, Па., Пасейк, Н. Дж., Бейон, Н. Дж., Гартфорд, Конн., Провіденс, Р. Ай., Ню Гейвен, Конн., Бріджпорт, Конн., Стемфорд, Конн., Перт Амбой, Н. Дж., Маганой Сіти, Па., Монт Кармел, Па., Нантикок, Па., Нортгемптон, Па., Шамокин, Па., Скрентон, Па., Олифант, Па., Вилкс Бери, Па., Шенандоа, Па., Сиракюз, Н. Й., Найєгера Фолс, Н. Й.

Прохаю Хвальні Церковні Громади, Товариства, Братства, Сестрицтва, Клюби, Народні Доми та інші українські національні організації зложити спільні Комітети і порозумітися негайно в даній громаді щодо дня й салі та повідомити мене про це, щоби я міг у найближчих днях устійнити порядок моїх виїздів. Сусідні місцевости могли би по взаїмному порозумінні призначувати мені один і тойсамий день, але в такою ріжницею годин, щоб я міг туди прибути без опізнення.

Одночасно прохаю цією дорогою постановляти ухвали в Товариствах щодо висоти ювилейного дару для „Рідної Школи". Це прохання відноситься — очевидно — і до всіх інших місцевостей, які в цьому списку не названі.

Дуже прохаю не вимовлятися тим, що на тижні сходини неможливі, або, що це час безробіття. Те все до певної міри правдиве й відоме. Але це не звільнює нас від потреби — жити й розвиватися!

Колиб якесь Товариство мало мати свій звичайний мітінг, я прохаю звідчливо передожити його на інший час.

Справа дуже пильна: для мене з огляду на час, а для Товариства „Рідна Школа" — з огляду на її потреби.

За поміч у тій справі буде Вам вдячний увесь Український Нарід.

Лев Ясінчук,
делегат „Рідної Школи" на Америку.
217-19 E. 6 St., New York, N. Y.

ОСЯГНУВ РЕКОРД.

38-літний асекураційний інспектор з Бостону, Масс., Дж. Келли, зістав засуджений на заплачення кари в сумі 2,350 долярів за ставання з автомобілем у місцях, де заборонено ставати. Від лютого ц. р. досі оскаржено його, що зробив 46 постоїв з автомобілем у заборонених місцях і за кожним разом діставав покликання до суду. Та він не приходив до суду. Остаточно як зловлено його 47-мий раз, що зіставив автомобіль у забороненому місці, арештовано його й присуджено йому таку кару за останній та всі попередні постої.

ЗАСУДИЛИ СТУДЕНТІВ, ЩО КИДАЛИ ЯЙЦЯМИ В КОМУНІСТИЧНИХ ПРОМОВЦІВ.

Дисциплінарний комітет при албертійському університеті засудив на ріжні кари студентів, які кидали яйцями в комуністичних промовців, що говорили на публичнім вічу, яке відбувалося на едмонтонськім ринку на початку жовтня ц. р.

—o—

ЖИВЕ З КУЛЕЮ В МОЗКУ.

15-літний Рой Галверсон із Ганна, Алта., припадково застрілив з 22-калібрової рушниці свого 10-літнього брата Морея. Куля поцілила хлопця в голову й задержалася в мозку в задній частині голови. Раненого забрано до шпиталю й лікарі сподіваються, що він вилікується.

—o—

ЧЕТВЕРТИНА КАНАДІЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ШКОЛАХ.

В канадійських школах струдіює під цю пору 2,490,623 учнів, а вчать 83,144 учителів. До державних шкіл унащає 2,106,878 учнів, до приватних 92,275, а решта до сепаратних римо-католицьких.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

А РОСІЯ ВСЕ НА ГЛИНЯНИХ НОГАХ.

Колись казали про царську Росію, що це велитень на глиняних ногах. Є ще такі „знавці Росії", котрі кажуть, що большевики поставили Росію на комуністичні ноги, а це якісь інші ноги, а які саме, того ніхто не знає. Декто сподівається, що вони міцніші від глиняних. Може й так.

Та ось тепер події в Манджурії, де Японці вже фактично дібралися до Східно-Китайської залізниці, що збудована за російські гроші й знаходиться під російським зарядом, говорять щось інше. Японці вже наложили свій важкий палець на серце залізниці й тиснуть її, а большевики в Москві тільки пищать. Вони бояться навіть голосно протестувати, щоб Японці не врізали по їх комуністичному носі.

Мабуть большевики знають ліпше від „знавців сучасної Росії" ціну свому кольосови й знають, на яких ногах він стоїть. У всякому разі ті ноги не ліпші від глиняних царських. До того комуністична черва остаточно згризла нутро того кольоса й він спорохнявів. Сильний він лише для своїх німих рабів та для безробітних „інородців", котрих Москва тримає своїми жандармсько-чекістськими військами при помочі кривавого терору, спрямованого на старих і малих, на жінок і дітей.

КАТ КАТА ПЕРЕГАНЯЄ.

Очевидно, пілсудщина не може спокійно спати, коли бачить, з яких „чудових" кривавих листків сплетено вінок сталінщині та взагалі комуністичній тиранії на українських землях. Хоч кривавий, мовляв, той вінок, а всеж він давроавий — так думає ляцька вовк та жандармщина на українських землях.

Большевики мали вже не один „показательний" процес проти українських націоналістів. Не відстають від них і Ляхи, що уряджують над Українцями одну судову розправу за другою. Ось тепер у Львові закінчують розправу над 14 Українцями „за державну зраду", яка виявилася, на думку Ляхів, у тому, що ця молодь належала до української націоналістичної організації. Жахлива розправа! Вона виявляє яскраво те безправство, яке панує в Польщі не лише в адміністрації, але й у судах.

До того вже знову переведено дальші арешти й Ляхи рихтуються знову виточити розправу проти ще одної групи української молоді. Вина української молоді та, що вона не зрікається свого національного імени та не відрікається землі, напоєної кровю й потом її батьків і дідів.

РУМУНСЬКА КРОВ ГРАЄ.

Знову пішли чутки про те, що румунський король Кароль поверне свій престол свому синови, в якого він відняв його, а матір будущого короля вигнав за межі Румунії. Королівська родина говорить, що такі чутки неправдиві, бо Кароль не думає уступати. Це лише так собі люди язиками плещуть, значить горячу кров короля.

А тимчасом кров заграла й у брата короля, Миколи, що таксамо, як його старший брат Кароль, одружився таємно з чужою жінкою й утік собі геть, щоб весело проводити „медовий місяць". Брат його король гримає на Миколу й каже, щоби він покинув „недостойну" жінку. Микола на це відповідає, що й тиж, мовляв, братіку, прийшов на престол після ще більших любовних скандалів з небільше „достойними" жінками.

Румунська кров грає! Та вона може спаяти короля й ріжних підкоролевичів так, що вони стратять не лише свою королівську владу, але й голови, бо поза своїми любовними забавами вони лиють багато горячої смоли на свій нарід. А нарід не бачить знущання над ним. Він терпить лише до слушного часу.

ГАНДІ ЗНОВУ ГРОЗИТЬ.

Ганді хвилюється тим, що конференція довкола круглого стола не дає бажаних для нього вислідів. Він кождого дня то грозить, що негайно покине конференцію, то знову годиться ще посидіти „до кінця конференції", чи загрожує новою боротьбою в Індії. А тимчасом катеринка біля „круглого стола" грає свою пісню далі.

Колиб Ганді дійсно почував, що тепер знову може піднятися в Індії до активної боротьби, яка привелаб до побіди, то він не дрочився, не відгрожувався, а сів би на корабель і поїхав би до Індії робити своє діло. Мабуть не все гаразд серед самих Індійців, коли Гандієви доводиться танцювати під англійську катеринку в Лондоні.

ТАРЗАНІВ СИН.

95.

Лорд Грейсток наблизився до своєї дружини й радісно подивився в її засмучені очі. Він був дуже схвильований і ледви міг говорити, щоб не заплакати з радости. „Моя дорога, я знайшов її і його!" Лейді Грейсток була так схвильована радісними відомостями, що навіть забула сказати свому мужеви про ту тяжку неприємність, яка спіткала Меріем. Годину пізніше Корак уже був в обіймах своєї матері.

—o—

Лейді Грейсток сказала Меріем, що Морісон Бейнес не витримав тяжких болів і вмер. По очах Меріем вона побачила, що ці відомости для неї були неприємними, як взагалі неприємно, коли вмирає знайома людина. Але вони не зробили на неї враження, як на ту, що втратила того, кого любила. „Бідний Бейнес!" — сказала Меріем. — Він любив мене. Але я не знала, що таке любов, поки знову не стрінула Корака!"

—o—

Лейді Грейсток глянула на свого сина й побачила в його очах, що він також щасливий з любови до Меріем. Лейді Грейсток ні хвилину не задумувалася над тим, що подруже її сина з Меріем може бути нещасним. Адже вона — донька якогось невідомого арабського мандрівного ватажка. Скоро на фарми обидвоє молодята були повінчані. Обнимаючи Меріем, Лейді Грейсток сказала радісно: „Тепер я дійсно маю гарну доньку".

—o—

Наступили для Меріем найщасливіші дні. Вона має тепер таке щастя, про яке ніколи не мріяла. Великанський корабель, який вона побачила перший раз у свому життю, спочатку налякав її. Але в переїзді через море вона звикла до нього. Таксамо скоро звикла й до життя в багатому маєтку лорда Грейстока. Її лиш одно турбувало, що не знала, чи вона гідна свого мужа, як донька відповідних родичів.

—o—